

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Så stärker vi den personliga integriteten (SOU 2017:52)

Juridiska fakultetsnämnden välkomnar de synpunkter som Integritetskommittén har lämnat i slutbetänkandet ”Så stärker vi den personliga integriteten” (SOU 2017:52). Integritetskommittén skisserar en detaljerad verklighetsbild, särskilt beträffande den pågående tekniska utvecklingen och föreslår en pragmatisk lösning för hur man genom uppförandekoder dels tolkar de komplexa och omfattande artiklarna i den allmänna dataskyddsförordningen 2016/679, dels hittar lösningar på de problem som uppstår som en konsekvens av den ökade användningen av tekniken. Detta är särskilt viktigt med tanke på de svårigheter som uppkommer då traditionell juridik inte utvecklas i takt med den tekniska utvecklingen och därmed sammanhängande risker.

Fakultetsnämnden uppskattar den centrala roll som uppförandekoder ges, särskilt med tanke på att den allmänna dataskyddsförordningen 2016/679 kan anses vag och komplex, vilket in sin tur kan antas försvåra dess tillämpning. Däremot är det inte otänkbart att nationella uppförandekoder från olika sektorer till en viss del kan komma att bli motsägelsefulla, vilket i sin tur kan orsaka nya tolkningssvårigheter, särskilt när de överlappar varandra. Sannolikt förutsätter detta viss samordning mellan olika uppförandekoder. Det kan också uppstå tolkningssvårigheter om en nationell uppförandekod från en viss sektor motsäger en uppförandekod i samma sektor med ursprung i en annan EU medlemsstat eller som existerar på EU nivå.

Uppförandekoder är ett slags ”soft law” vilket i sin tur har nackdelar. Eftersom uppförandekoder inte har genomgått samma parlamentariska process som traditionell lagstiftning kan de sakna legitimitet, vilket innebär att man kan ifrågasätta dess normativa verkan. En annan nackdel är att en uppförandekod kan vara oförutsebar om den utformas alltför vagt eller generellt. Å andra sidan kan det i vissa situationer bli problematiskt om uppförandekoden uppfattas som juridisk bindande trots att den i verkligheten inte har samma normativa ställning som bindande lagar eller förordningar.

Integritetskommittén föreslår uppförandekoder för vissa utpekade sektorer men nämner inte andra. I detta sammanhang bör uppmärksammas att det på vissa områden kan finnas

ideella organisationer som behandlar känsliga uppgifter men saknar resurser att etablera en uppförandekod.

I förslaget om hur man stärker den personliga integriteten, tar Integritetskommittén inte hänsyn till etiska aspekter, d.v.s. den roll etiska principer spelar i de fall en lag inte löser ett integritetsbaserat problem. Förslaget hänvisar till informationssäkerhet och integritetsskydd, men etiska frågor handlar inte nödvändigtvis om informationssäkerhet eller integritetsskydd. Varje ny teknisk lösning till ett problem har för- och nackdelar och ett hänsynstagande till etiska aspekterna inkluderar förutom positiva aspekter också negativa aspekter. Med tanke på att uppförandekoder har till uppgift att komplettera och utveckla traditionell lagstiftning med etiska normer, och beaktande Integritetskommitténs fördjupade fokus på uppförandekoder, bör vikten av etiska överväganden betonas ytterligare. Integritetskommittén hänvisar till svenska uppförandekoder som tar hänsyn till etiska aspekter (t.ex. Swedish Direct Marketing Association, s. 80), men etiken i sig som lösning till de problem Integritetskommittén pekar på berörs inte.

I sitt betänkande hänvisar Integritetskommittén också till att det finns, ”förvånansvärt lite kunskap om vilken inverkan som digital övervakning har på människans beteende och uppfattning om världen och sig själv” (s. 213). Fakultetsnämnden delar inte denna uppfattning. Litteraturen på området är i själva verket omfattande och frågorna behandlas bland annat i en aktuell avhandling som försvarades 2017 vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet med titeln *Our Humanity Exposed – Predictive Modelling in a Legal Context*.

Integritetskommittén refererar vidare till behovet av tvärvetenskaplig forskning med inriktning på personlig integritet. I detta sammanhang bör påpekas att Institutet för rättsinformatik (IRI) vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet etablerades 1968. IRI är ett tvärvetenskapligt forskningsinstitut som studerar samband mellan juridik och informationsteknik och bedriver undervisning på Stockholms universitet där rättsinformatik har status som profilämne. Institutet medverkar i projekt som har en tvärvetenskaplig prägel och samverkar med omgivande samhället för att sprida kunskap om utvecklingar inom ämnet. Nämnas bör även Stockholms universitets pågående fakultetsöverskridande satsning på forskning om ”Digital Humanvetenskap”.

Integritetskommittén hänvisar till konsekvensbedömningar och två engelska begrepp, ”privacy impact assessment” och ”data protection impact assessment” (s. 67). I nuläget är skillnaden inte tydlig men fakultetsnämnden vill påpeka att skillnaden mellan dessa två begrepp kan få konkreta konsekvenser framöver, i och med att de aktualiserar olika förfaranden och skyldigheter för den personuppgiftsansvariga och för personuppgiftsbiträdet enligt den allmänna dataskyddsförordningen 2016/679.

Sammanfattningsvis är fakultetsnämnden positivt inställd till de åtgärder som Integritetskommittén föreslår för att stärka den personliga integriteten. Fakultetsnämnden ställer sig också positiv till användningen av uppförandekoder men vill påpeka att tillämpningen inte är oproblematiserad. Det är önskvärt att större hänsyn tas till allmänna etiska aspekter som kan aktualiseras i situationer där juridiken och uppförandekoder inte håller jämna steg med den tekniska utvecklingen. Därtill vill fakultetsnämnden betona att det finns organisationer och sektorer som inte har resurser att etablera uppförandekoder, vilket kräver en lösning. Slutligen erinrar fakultetsnämnden om den tvärvetenskapliga forskning som bedrivs på Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet och som överskrider de traditionella uppdelningarna mellan teknik, juridik och samhällsvetenskap.

